

W PODRÓŻY PO POŁUDNIOWEJ CZĘŚCI
WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
POSZUKIWALIŚMY ŚLADÓW
PRZESZŁOŚCI I HISTORII:
**BIAŁOWIEŻA, MIELNIK, DROHICZYN,
CIECHANOWIEC, STRABLA, RUDKA,
BRAŃSK, TYBORY - KAMIANKA,
KAMIENNY DWÓR.**

REDAKCJA
LIDIA TROJANOWSKA

PRZESTRZEŃ PODLASIA II

Przestrzeń Podlasia II

Białystok, 2023

Autorzy zdjęć: **Weronika Trojanowska, Anna Trojanowska, Stanisław Trojanowski**

Zdjęcia lotnicze: **Piotr Gromko**

Opracowanie zdjęć: **Stanisław Trojanowski, Anna Trojanowska**

Opracowanie tekstów: **Lidia Trojanowska**

Autor okładki: **Stanisław Trojanowski**

Skład wydawnictwa: **Maciej Andraka**

Korekta tekstu: **Tadeusz Trojanowski**

Redakcja: **Lidia Trojanowska**

Zdjęcie na okładce: **Pałac Buchholtzów, Supraśl.**

Przestrzeń Podlasia II jest kontynuacją wydanego w 2022r. - dzięki wsparciu finansowemu Zarządu Województwa Podlaskiego - albumu o takim samym tytule. Jak wówczas, tak i obecnie - w fotograficznej podróży po Województwie Podlaskim - chcieliśmy utrwalić i ukazać charakterystyczne dla Regionu historyczne obiekty czy miejsca, tętniące niegdyś życiem społecznym i gospodarczym, a dzisiaj często zapomniane, ale i te odrestaurowane - architektoniczne perełki Województwa.

W swej podróży po południowej części Województwa Podlaskiego poszukiwaliśmy śladów przeszłości i historii czując na plecach jej oddech. Bardzo trudno być nieświadomym, że w dawnych wiekach kształtowania się państwowości i tożsamości narodowej, tereny te były świadkami zdarzeń pięknych i budujących, bardzo często jednak tragicznych a brzemiennej w swoich skutkach dla całego narodu.

Przygotowując trasę tegorocznej podróży fotograficznej brałam pod uwagę zauważony kilka lat temu szlak turystyczny - Wielki Gościniec Litewski oraz różnorodne prace historyczne profesora Józefa Maroszka.

Historyk ten znany jest z obszernych *Dziejów Województwa Podlaskiego do 1794 roku* - które jest ukoronowaniem czterdziestu lat jego studiów nad historią Podlasia. Zainteresowania naukowe profesora ewoluowały od historii gospodarczo-społecznej do badań nad dziejami osadnictwa, historią oraz przemianami gospodarczo-kulturowymi dawnego pogranicza Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego w okresie od wczesnego średniowiecza po wiek XX.

Pragniemy, aby album *Przestrzeń Podlasia II* stał się przyczynkiem do podróżowania oraz poznawania historii i piękna Województwa Podlaskiego.

Dziękujemy Zarządowi Województwa Podlaskiego za dofinansowanie projektu.

ZADANIE PUBLICZNE WSPÓLFINANSOWANE
ZE ŚRODKÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO.

Siedziba Nadleśnictwa Białowieża.

Wyruszamy w drogę trasą przez Zabłudów do Białowieży, potem przez Siemiatycze do Mielnika i Drohiczyzna. Przekraczamy Bug, by chociaż na chwilę odetchnąć dawną mazowiecką ziemią - wszak pochodzę z Mazowsza.

Wracamy następnego dnia, by złapać szlak Wielkiego Gościńca Litewskiego. A potem, to już nie wiadomo w którą stronę jechać... Tyle historii, tyle obiektów do sfotografowania. Robimy plan tras na kolejne wypady. W sumie ponad 2 tysiące kilometrów. Ale po kolei...

Gdyby Białowieża nie znalazła się na naszym szlaku byłoby to dużą stratą. Jak bowiem nie pokazać cieszących oczy zabytków architektury drewnianej, przystanku kolejowego Białowieża Pałac, Białowieża Towarowa, czy przeurokliwego dworku - obecnie siedziby Nadleśnictwa Białowieża - który przynależy do Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku.

REGIONALNA DYREKCYJA
LASÓW PAŃSTWOWYCH W BIAŁYMSTOKU

- Od blisko osiemdziesięciu lat opiekuje się w imieniu
- 01.** Skarbu Państwa i obywateli ogólnonarodowym dobrem, jakim są lasy.
  - 02.** Leśnicy prowadzą zrównoważoną gospodarkę leśną. Chronimy lasy przed zagrożeniami, zwiększamy ich powierzchnię oraz zasobność. Dbamy o różnorodność biologiczną, a jednocześnie udostępniamy las wszystkim.
  - 03.** Zaspokajamy zapotrzebowanie polskich firm i rodzin na drewno.

Regionalna Dyrekcja
Lasów Państwowych w Białymstoku

PRACUJEMY DLA LASU I DLA LUDZI.

DARZ BÓR!

W tym miejscu serdecznie dziękujemy Panu Dyrektorowi Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku - Andrzejowi Nowakowi za pomoc w wydaniu albumu.

Początki powstania Białowieży sięgają roku 1409, kiedy to Władysław Jagiełło urządził w Puszczy polowanie, a zdobycze posłużyły mu do wyżywienia wojsk podczas bitwy pod Grunwaldem. Król Stefan Batory polował w Puszczy Białowieskiej w 1579r. po zdobyciu Połocka i w 1581r. przed wyprawą na Psków. Zbudował tu dwór myśliwski i założył w Puszczy pierwszy zwierzyniec.

W wieku XVI obszar Puszczy Białowieskiej po raz pierwszy rozmiarano i podzielono na 12 straży o kształtach zbliżonych do trójkątów, których wierzchołki zbiegały się w środku Puszczy. W tym właśnie miejscu, nad rzeką Narewką, powstała pierwotnie osada i folwark odnotowany w źródłach z 1639r. Znajdowały się one na północny-wschód od dzisiejszej wsi w miejscu zwanym Starą Białowieżą, blisko której wzniesiono murowany dwór myśliwski.

W XVIw. utworzono leśnictwo kamieniecko-białowieskie, którym zarządzał leśniczy białowiecki i podlegli mu leśniczowie. W latach 1566-1795 Puszcza znajdowała się w województwie brzeskim, powiecie kamienieckim. Po roku 1589 stanowiła dobra stołowe, a dochody z niej szły na utrzymanie króla i jego dworu. Zabronione było w Puszczy osadnictwo i polowanie. Dozwolony był wolny wyrąb drewna na potrzeby własne, koszenie łąk i posiadanie barci. Prawo polowania zastrzeżone było wyłącznie dla króla i jego świty.

W Puszczy 27 września 1752r. odbyły się wielkie łowy upamiętnione obeliskiem ustawionym przy drodze do dworu - dziś stoi na grobli między stawami.

Potem to wszyscy wiemy co się stało z Rzeczpospolitą, ale przyznać trzeba, że obiekty architektoniczne zbudowane przez zaborców były piękne.

Dworek Gubernatora, Białowieża.

Dworek Gubernatora Grodzieńskiego został wybudowany w 1845r. z najlepszej jakości drewna, na miejscu dworu króla Augusta III Sasa - jak sama nazwa wskazuje - dla sprawującego wówczas rządu Gubernatora Grodzieńskiego. Pierwszym gościem był gubernator Fiodor Mirkowicz, który przybył do Puszczy na polecenie cara w związku z planowanym polowaniem na żubry.

Początkowo obiekt nosił nazwę Carskiego Pawilonu Myśliwskiego, a odwiedzające to miejsce osoby, chętnie brały udział w polowaniach, co zostało udokumentowane w postaci albumów znajdujących się w muzeum. Niestety albumy dokumentujące polowania i inne eksponaty zostały wywiezione z muzeum do Rosji w 1915r.

W czasie I wojny światowej w Dworku urządzono szpital polowy, a później kasyno oficerskie, które było tu także w czasie trwania II wojny światowej. Obecnie - po licznych remontach - w Dworku Gubernatora Grodzieńskiego znajduje się Ośrodek Edukacji Przyrodniczej Białostockiego Parku Narodowego.

Białowieża Pałac.

Stację Białowieża Pałac zbudowano w 1897r. w szybkim tempie - trwało to tylko cztery miesiące. Kilka lat wcześniej (1894) car Aleksander III polecił wybudować w Białowieży pałac, stąd i droga dojazdu musiała być godna władcy. Stacja była początkowo dworcem zarówno towarowym, jak i osobowym. W celu rozładowania ruchu (a może, aby plebs nie wchodził w drogę) wybudowano przystanek Białowieża Towarowa.

Ze względu na fakt, że drewniane pawilony z XIXw. zostały zniszczone podczas II wojny światowej, w latach siedemdziesiątych XXw. została wybudowana w tym miejscu stacja w stylu modernizmu. Lecz z biegiem czasu została porzucona i uległa zniszczeniu.

W latach 2014-2015 przeprowadzono budowę nowego drewnianego pawilonu nawiązującego formą do dworca kolejowego z końca XIXw.

Drewniany budynek dworca Białowieża Towarowa - wybudowany ok. 1903r. dla potrzeb obsługi carskiej rezydencji - jest jednym z nielicznych w województwie podlaskim, bardzo dobrze zachowanym obiektem tego typu. Fakt, że został postawiony na terenie prywatnej rezydencji caryńskich rosyjskich zdecydował o tym, że nadano mu wyjątkowo reprezentacyjny charakter.

Budynek zbudowany został na rzucie wydłużonego prostokąta, z centralnymi ryzalitami akcentującymi szerszy hol z poczekalnią od strony peronu, kasą i pomieszczeniami służbowymi od tyłu. Uwagę zwracają bogato zdobione ażurowym ornamentem szczyty ryzalitów, okapy nadokienne oraz inne elementy ciesielskie.

TK148 - 138

Aż żał opuszczać Białowieżę, ale przed nami długa droga przez Siemiatycze, Mielnik i Drohiczyn do Korczewa. Zatrzymamy się na chwilę, by spojrzeć na przeprawę przez rzekę Bug. Nocleg w Korczewie wybieramy świadomie. Pałac odwiedziliśmy, ze wspomnianym na wstępie prof. Józefem Maroszkim, w połowie lat 90. XXw., gdy był w kompletnej ruinie po odzyskaniu go przez ostatnie właścicielki (Renate Ostrowską i Beatę Ostrowską-Harris). Panie mieszkały w jedynym wówczas zadaszonym pomieszczeniu - holu pałacowym.

Pięknie popatrzeć, jak obiekt od 30. lat podnosi się ze stanu ruiny. Pełni rolę muzeum i lokalnego centrum kultury. To wspaniałe miejsce, jak wiele na Podlasiu.

Zatrzymujemy się w Mielniku, aby spojrzeć z wysoka na dziki Bug.

Nazwa wsi prawdopodobnie pochodzi od staroruskiego słowa „miel” oznaczającego kredę. Mielnik bowiem położony jest na skałach kredowych. Do dzisiaj czynna jest tu odkrywkowa kopalnia kredy.

Według danych archeologicznych od XI do XIII w. w rejonie Mielnika istniały dwa systemy osad obronnych, które wspólnie chroniły i obsługiwały przeprawę na Bugu. Pierwsze historyczne informacje na temat Mielnika pochodzą z 1260r. i dotyczą pobytu króla Rusi Daniela Romanowicza, który modlił się w grodowej cerkwi św. Bogurodzicy przed cudowną ikoną Chrystusa Zbawiciela.

Ruiny kościoła zamkowego, Mielnik.

W 1440r. - korzystając z wewnętrznych konfliktów Litwy - ziemię drohicką zajął książę mazowiecki Bolesław IV. W tym samym roku w Drohiczynie wystawił on Mielnikowi dokument lokacyjny na prawo chełmińskie, w którym zezwalał miastu na posiadanie łaźni i postrzygalni.

W 1501r. oczekiwał tu na koronę polską Aleksander Jagiellończyk. Pobyt ten okazał się bardzo istotny dla miasta, ponieważ Mielnik otrzymał wówczas prawa miejskie magdeburskie. Również w Mielniku na ofiarowanie korony czekał w 1506r. Zygmunt I zwany później Starym.

W latach 1506 - 1507 w Mielniku obradował Sejm Rzeczypospolitej.

Ważny dla rozwoju miasta okazał się miesięczny pobyt Zygmunta Starego na zamku mielnickim w 1513r., kiedy prowadził wojnę z Moskwą. Król uposażył wtedy kościół zbudowany przed 1420r. przez księcia litewskiego Witolda.

W 1569r. Mielnik wraz z województwem podlaskim został wcielony do Korony Polskiej.

Drohiczyn jest urokliwym miasteczkiem położonym nad Bugiem.

W latach 1520-1795 był stolicą województwa podlaskiego, a także jednym z czterech grodów koronacyjnych (po Gnieźnie, a przed Krakowem i Warszawą). To właśnie tu miała miejsce koronacja jedynej w dziejach Rusi króla Daniela Romanowicza, prawnuka Bolesława Krzywoustego.

Drohiczyn był miejscem krzyżowania się wielu szlaków kupieckich, dlatego uchodził za ważny ośrodek handlu, a dzięki powstałemu w XVII w. kolegium jezuickiemu - za uznane centrum szkolnictwa.

Kościół Trójcy Przenajświętszej (Katedra) i klasztor pojezuicki mogły istnieć w Drohiczynie już w II połowie XIII w., ponieważ Konrad I aktem z 8.03.1237r. osadził na zamku rycerski Zakon Braci Dobrzyńskich (1237-1238).

Przypuszczalnie wówczas zbudowali oni pierwszy kościół, który w 1241r. został zniszczony w czasie najazdu Daniela Romanowicza (ok. 1201-1264) na Polskę i Węgry.

Kościół Trójcy Przenajświętszej (Katedra), Drohiczyn.

Widok na Bug, Drohiczyn.

Katedra, Drohiczyn.

Klasztor Jezuitów, Drohiczyn.

Drohiczyn.

Przekraczamy Bug wieczorem, aby spojrzeć na wspomniany Korczew.

Pałac zbudowany został w drugiej połowie XIX w. w miejscu poprzedniego dworu wzniesionego w 1734 r. dla Wiktora Kuczyńskiego.

W trakcie I wojny światowej pałac uległ zniszczeniu. Plan jego odbudowy, na prośbę hrabiny Wandy Ostrowskiej, zaprojektował prof. Stanisław Noakowski. Obecny wygląd pałac uzyskał w 1939 r.

W trakcie II Wojny Światowej pałac ponownie uległ zniszczeniu, jednak największą stratę przyniosły lata powojenne. Obecnie jest w rękach dawnych właścicieli - Ostrowskich.

Rano wracamy na nasz szlak. W miejscowości Szczeglacin trudno oprzeć się pięknu starej wiejskiej chaty. Nie da się przejechać koło niej obojętnie.

Szczeglacin.

Ziołowy Zakątek, Koryciny.

Zanim trafimy na szlak Wielkiego Gościńca Litewskiego postanawiamy sfotografować wiejskie obiekty, które warto zaprezentować w wydawnictwie. Te miejsca powinny znaleźć się na szlaku podróży poznawczych każdego mieszkańca Województwa Podlaskiego i nie tylko.

Trafiamy do miejscowości Koryciny, gdzie drugie życie znalazły zabytkowe wiejskie domy z połowy XIXw. (sprowadzone na ten teren z różnych części Podlasia), a także XVII-wieczny drewniany kościół wraz z ogrodem biblijnym. To *Ziołowy Zakątek* - podlaski ogród botaniczny, na którym rośnie ponad 1500 gatunków roślin leczniczych i aromatycznych.

Wielki Gościniec Litewski, zwany też Traktem Wielkim Poczтовым, był przez kilka wieków najważniejszym szlakiem handlowym i pocztowym w Rzeczypospolitej. Łączył Warszawę z Wilnem, a biegł m.in. przez Okuniew, Stanisławów, Dobrze, Węgrów, Liw, Sokołów Podlaski, Drohiczyn, Granne, Perlejewo, Pobikry, Brańsk, Bielsk Podlaski, Haćki, Wojszki, Białystok, Wasilków, Czarną Białostocką, Sokółkę, Kuźnicę, Grodno, Rotnicę (dzielnica Druskiennik), Merecz, Orany.

Trasa ta ulegała zmianom - zbaczając z głównego traktu - jednak istnienie kilku wariantów gościńca nie wpłynęło w zasadniczy sposób na jego przebieg. Z Wilna szlak prowadził do Rosji, zaś z Warszawy do najważniejszych stolic Europy.

Początki szlaku sięgają XI-XIIIw., jednak z uwagi na burzliwą historię pogranicza polsko-rosyjskiego i niszczone najazdami Jaćwingów osadnictwo, trakt odgrywał w tamtym okresie niewielkie znaczenie.

Sytuacja uległa zmianie w XVw. po unormowaniu stosunków polsko–litewskich, dzięki unii obu państw. Ożywiła się wówczas wymiana handlowa, kontakty polityczne i gospodarcze, nastąpiła kolonizacja Podlasia, która sprzyjała rozwojowi poszczególnych miejscowości na szlaku.

Wielkim Gościńcem Litewskim podróżowali ludzie różnych narodowości, wyznań, stanów i zawodów. Jadąc do wyznaczonego celu, zatrzymywali się na kolejnych stacjach w miastach na szlaku. Dzięki tym przystankom miasta odnosiły konkretne korzyści w postaci opłat handlowych, cła i myta. Przejeżdżający tędy kupcy zatrzymywali się i handlowali towarami w dni targowe oraz jarmarki. W miejscowościach posiadających odpowiednie przywileje musieli sprzedawać towary po cenach atrakcyjnych dla ich mieszkańców.

Czasy świetności gościńca przypadają na wiek XVIII. Podróżowanie stało się modne, a sprzyjało mu wynalezienie dylizansu, dzięki któremu podniósł się znacznie komfort podróży. Ludzie przemieszczali się nie tylko w interesach, ale też z ciekawości świata i w poszukiwaniu przygód.

Kiedy za czasów saskich powstała regularna poczta królewska, gościniec stał się jednym z najważniejszych traktów Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Poczta zapewniała nie tylko przewóz listów i przesyłek, ale także przewóz pasażerów.

W XIXw. - po upowszechnieniu się komunikacji kolejowej - Wielki Gościniec Litewski stracił na znaczeniu.

W ostatnich latach szybko odradza się on jako szlak turystyczny za sprawą lokalnych instytucji kulturalnych Mazowsza. Wielkim propagatorem tych działań jest Grzegorz Ryzewski, specjalista w Narodowym Instytucie Dziedzictwa, badacz dziejów Podlasia i Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Pod koniec 2009r. w Warszawie, na spotkaniu dotyczącym Wielkiego Gościńca Litewskiego, uświadamiał - jak widać ze skutkiem pozytywnym na razie na Mazowszu - jak ogromny potencjał kryje w sobie projekt reaktywacji WGL.

Może warto rozważyć, aby na terenie Województwa Podlaskiego również odrodzić szlak zwany Wielkim Gościńcem Litewskim. To przecież miejscowości unikatowe, z których każda posiada swoją wyjątkową historię.

PRO SUO COMMODO ALEXANDER OSSOLINSKIÆ

1718
1910
1978

Państwowa Szkoła
Główna im. Aleksandra Ossolińskiego
w Krakowie

Technikum
Zachodnia Szkoła
Zawodowa

Szkoła
Podstawowa

NSZ

DIFICAVIT. MD CCXII

Pałac Ossolińskich w Rudce.

Pierwszy murowany dwór wznosił w 1718r. Franciszek Maksymilian Ossoliński. Był to parterowy budynek na rzucie wydłużonego prostokąta, z dwoma węższymi skrzydłami zakończonymi od strony ogrodu okrągłymi basztami. Następnym właścicielem dóbr został syn Franciszka - Józef Kanty, który w 1759r. odstąpił Rudkę swojemu stryjecznemu bratu Aleksandrowi. Ten w 1763r. gruntownie przebudował dwór, wystawił budynki gospodarcze, założył nowy folwark. Po jego śmierci dobra przypadły Józefowi Kajetanowi Ossolińskiemu, następnie jego synowi Wiktorowi, a w 1860r. córce - Wandzie Potockiej. W latach 1913-1914 z inicjatywy Joanny Janiny hr. Potockiej pałac został gruntownie przebudowany.

Podczas wojny 1920r. pałac zdewastowano. Z rąk bolszewików szczególnie ucierpiała biblioteka Ossolińskich i galeria obrazów. Ostatnim właścicielem majątku był Franciszek Salezy Potocki, a zarządzającym dobrami był jego syn Ignacy.

W latach 1936-1939 nastąpiła nowa przebudowa pałacu.

W 1963r. rozpoczęto jego remont i rekonstrukcję według stanu sprzed 1937r. Mimo przekształceń i zniszczeń (w okresie wczesnego PRL obiekt był świadomie dewastowany) w latach 80. XXw. rozległa kompozycja pałacowo-ogrodowa stanowiła jeden z lepiej zachowanych obiektów sztuki ogrodowej w województwie.

Obecnie gospodarzem obiektu jest Zespół Szkół Rolniczych im. ks. Krzysztofa Kluka w Rudce.

Pałac Starzeńskich w Ciechanowcu.

MUZEUM ROLNICTWA

Historia powstania Pałacu Starzeńskich w Ciechanowcu sięga połowy XVw., kiedy to założony został tu Folwark Nowy Dwór (zwany Nowodworami). Był on ośrodkiem prawobrzeżnej części dóbr ciechanowieckich, należącej do rodu Ciechanowieckich herbu Dąbrowa.

Następnie Nowy Dwór dziedziczyli Ciciborscy i Świejkowie. Potem należał do Kisków, a następnie Jabłonowskich.

Od 1806r. był własnością Antoniego Szczuki, który sprzedał go w 1854r. rodzinie Starzeńskich.

Pałac w Ciechanowcu-Nowodworach swój obecny wygląd zawdzięcza Elżbiecie hr. z Ożarówskich Starzeńskiej oraz jej mężowi Michałowi Konstantemu hr. Starzeńskiemu, którzy w połowie XIXw. przeprowadzili najważniejszą przebudowę i modernizację całego zespołu pałacowo-parkowego.

Na początku XXw. (ok.1901) pałac przeszedł generalny remont, który przeprowadził Adam hr. Starzeński, ówczesny właściciel Nowodworów. Niestety, w czasie II wojny światowej (1941) obiekt został spalony i dopiero w latach 1966-1969 został odbudowany i przeznaczony na główną siedzibę Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka.

A skoro już przy pałacach jesteśmy, to warto zaprezentować Pałac Starzeńskich w Strabli i Pałac Roszkowskich w Tyborach-Kamiance.

Zauroczeni bowiem pałacem w Rudce i Ciechanowcu postanowiliśmy odnaleźć inne tego typu obiekty w obecnych granicach Województwa Podlaskiego.

Pałac Starzeńskich w Strabli był już w naszym obiektywie. Prezentujemy w tym roku ujęcia lotnicze.

Pałac Roszkowskich w miejscowości Tybory-Kamianka zachwyił nas od pierwszego spojrzenia. To murowany, późnoklasycystyczny, parterowy budynek z piętrowym obustronnym ryzalitem środkowym i poddaszem wybudowany w połowie XIXw. przez Roszkowskich.

Pałac Starzeńskich w Strabli.

Dom N. S. w Sokolu.

Pałac Roszkowskich w Tyborach-Kamiance.

Dom Ludowy w Sokolu.

Przy Pałacu Starzeńskich w Ciechanowcu (Muzeum Rolnictwa powstało tu w 1962r.) zlokalizowany jest skansen, który obejmuje ponad 50 obiektów drewnianych z XVIII i XIXw., z pogranicza Mazowsza i Podlasia. Tu warto być, by nasycić oczy pięknem i tradycją.

Skansen, Ciechanowiec.

W drodze z Ciechanowca do Brańska przyciągają naszą uwagę trzy rozlokowane obok siebie cmentarze i piękne, ale niszczone nagrobki. Jeden z nich to cmentarz ewangelicki. Zaglądamy do netu, by dowiedzieć się czegoś więcej. Na stronie *Kuriera Podlaskiego* w artykule z 30.10.2020r. czytamy:

Po trzecim rozbiore Polski, w latach 1795-1807, część Podlasia została wcielona do tzw. Prus Nowowschodnich. Przybyli tu koloniści niemieccy. Wybudowali 3 fabryki sukna, szkołę i kościół ewangelicki.

W II połowie XIXw. w Ciechanowcu mieszkało ok. 300 ewangelików. Dziś pozostał po nich, założony w 1810r., zdewastowany cmentarz z resztkami nagrobków. Znajduje się on przy ul. Sienkiewicza, pomiędzy cmentarzem wojennym z I wojny światowej i rzymskokatolickim. W gęstej trawie znikają poprzewracane nagrobki. Znikają też kute i odlewane ogrodzenia. A szkoda.

HER RUHST
ORT
KARL JOHANN
V. LEHR
GEBOR. 1804
ST. GILGEN
STERB. 1874
ALT 70

Wracamy na szlak Wielkiego Gościńca Litewskiego. Zaglądamy do Brańska i Brzeźnicy.

Według tradycji w Świątym Miejscu w Brzeźnicy ukazała się Matka Boża, która pozostawiła odcisk stopy w kamieniu, a znajdujące się tutaj źródło nabrało uzdrawiającej mocy.

W czasie oczyszczania źródła znaleziono ok. 180 drobnych monet z lat 1662-1860.

Te znaleziska świadczą, że to odludne miejsce już od ponad trzech wieków otoczone było kultem.

Kościół pw. Wniebowzięcia NMP, Brańsk.

W Brańsku gród obronny, ulokowany w widłach rzek Nurzec i Brzeźnica, powstał na przełomie X/XIw. Została po nim tzw. Góra Zamkowa i uroczysko *Kumat*, gdzie w 1264r. od mieczy polskich rycerzy wojsk Bolesława Wstydlivego poległ wódz Jaćwingów. Miasto rozwinęło się dzięki położeniu przy Wielkim Gościńcu Litewskim.

Z I połowy XVw. pochodzą pierwsze zachowane dokumenty wzmiankujące Brańsk, jako centrum bliżej nieznaney włości, zarządzanej przez namiestnika wielkiego księcia litewskiego. Wówczas aktywnie uczestniczył on w handlu drewnem z Gdańskiem. W tym czasie osadnicy mazowieccy założyli w okolicy wiele wsi szlacheckich np.: Popławy, Brzeźnica, Puchały, Płonowo. Bojarzy litewsko-ruscy osiedlili się w Kiersnowie, Poletylach, Kadłubówce. Wsie kmiece takie jak: Patoki, Oleksin, Holonki, Klichy podlegały zamkowi brańskiemu.

W 1761r., na sejmiku brańskim został wybrany na posła stolnik litewski Stanisław Poniatowski. Swoją karierę polityczną uwieńczył koronacją w 1764r. Przebywały tu koronowane głowy: Władysław Jagiełło, Kazimierz Jagiellończyk, Zygmunt I Stary wraz z królową Boną.

Podczas naszych wypraw dokumentujemy również zabytkowe obiekty sakralne, a wśród nich drewniany kościół w Hodyszewie i drewnianą kaplicę w Dziadkowicach.

Najstarszy zapis o istnieniu we wsi cerkwi prawosławnej w Hodyszewie pochodzi z 1558r.

Obraz Matki Bożej Hodyszewskiej powstał ok. 1630r. Z obrazem związana jest legenda o zjawieniu się Matki Bożej na drzewie, w odległości ok. 800 metrów od głównej świątyni. Zbudowano tam drewnianą kaplicę.

Krynica, miejsce objawień Matki Bożej, Hodyszewo.

To tu - na Krynicy - na jednym z drzew został umieszczony wizerunek Maryi. Z czasem obraz przeniesiono do hodyszewskiej cerkwi. Krynica jako miejsce zjawienia Matki Bożej nie straciła swojego sakralnego znaczenia.

W drugiej połowie XIXw., gdy zbudowano nową, murowaną cerkiew w Hodyszewie, z rozebranej drewnianej pounickiej świątyni zbudowano niewielki kościółek na Krynicy.

Przejeżdżając przez Dziadkowice nie sposób nie zauważyć drewnianej kaplicy cmentarnej, której architektura wyrasta ponad nekropolię. Okazuje się, że historia jej sięga 1826r.

Ufundował ją Feliks Uszyński. Kiedy kościół w Dziadkowicach - za udzielanie pomocy Powstańcom Styczniowym - został zamknięty i przekazany cerkwi prawosławnej (1867), właśnie w tej kaplicy gromadzili się wierni.

Kamienny Dwór to jeden z licznych niegdyś folwarków, które powstawały na tych terenach już od XVIIw.

Pierwszy dwór w Wólce Pietkowskiej należał do Tomasza Karpia. W XVIIIw. dobra były własnością rodziny Kuczyńskich, a następnie Starzeńskich.

To ci ostatni rozbudowując założenie w końcu XVIII w. wzniesli istniejący do dziś drewniany lamus.

Starzeńscy wybudowali również drewniany, otynkowany dwór (nazwany dziś starym) i przekształcili park dworski.

W latach 30. XXw. wskutek bankructwa ówczesnego właściciela Mariana Kosińskiego majątek został wystawiony na licytację. Właścicielką została Aleksandra Piłsudska, wdowa po marszałku Józefie Piłsudskim i wybudowała tutaj dworek na wzór Belwederu.

Po wojnie ustanowiono tutaj PGR. W 1993r. majątek przeszedł w ręce Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. Obecnie ma prywatnego właściciela. Szkoda, że budynki marnieją.

Kamienny Dwór.

 proart
WYDAWNICTWO

TROJANOWSCY.COM

Stas Trojanowski
Projekt graficzny

ISBN 978-83-966512-7-3

9 788396 651273

Zobacz mnie w wersji online